

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

9550 Herzele

2/3954

Alpaidis

Tijdschrift van de Heemkring *Hoegaards Erfgoed* vzw
Erfgoed Geschiedenis Volkskunde Biercultuur

Anno LV nr. 217 4/2019

Driemaandelijks: december, januari, februari 2019/2020

Afgiftekantoor 9550 Herzele

Met dank aan onze steunende leden:

Pasama bvba

Hendrix-Geuens

Certo bvba, Boutersem

Gustave Vander Velpen-Horions

Taverniers J.-P., burgemeester

Collaers Ph

Belfius Tienen-St.-Truiden

Branson-Collin

Janssens (OPS Moja) Monica

Notaris Marc Van Nerum

Ausloos Christiane

Liema bvba

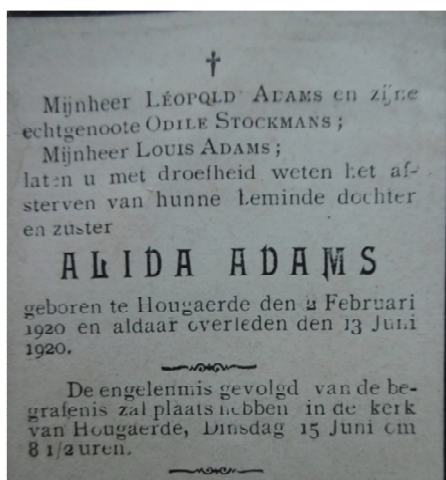
Editoriaal

Laatste nummer van onze 55ste jaargang. Al onze lezers wensen we een aangenaam jaareinde en een voorspoedig jaar 2020.

Wil a.u.b. het abonnement op *Alpaidis* vernieuwen door minimum 15 euro op onze rekening te storten.

Het agentschap onroerend Erfgoed is momenteel bezig met een inventarisatieproject van **historische kasseiwegen** aangelegd in streekeigen materiaal (Tiense kwartsiet, Gobertange, Kwartsiet van Rommersom, etc.) in Zuid-Hageland, Hiervoor doen we graag een beroep op de expertise en terreinkennis van de heemkundige kringen van de verschillende gemeentes in deze regio, in de eerste plaats om **alle nog resterende kasseiwegen in kaart te brengen**, Alle informatie is alleszins heel erg welkom, Alvast heel erg bedankt voor jullie hulp, Vriendelijke groeten,
Inge Verdurmen

Wie nog stukken kasseiweg weet liggen helpt ons door een seintje te geven of door een mailtje, zo mogelijk met foto en plaatsaanduiding te sturen naar dodionm@hotmail.com

Aanvulling genealogie Adams (Alpaidis 216 3/2019),

Louis Adams van 't Schip in Nerm heeft een zusje gehad dat slechts vijf maanden heeft geleefd:

Alida Adams (Hoeg. 02.02.1920-13.07.1920)

De drukker heeft verkeerdelijk de engelenmis en de begrafenis gedateerd op dinsdag 15 juni, wat natuurlijk niet kon!

...en de rechtse man op de foto met prijsbeest (os) is **Eduard Van Winkel (1871-1960), veekoopman** wonend op de Vroente

met dank aan Theo Stockmans voor deze aanvullingen

Vanaf dit nummer publiceren wij uit de **klokkeninventaris van Oost-Brabant** van Jef teugels en Werner Wouters de inventaris van het klokkenpatrimonium van Groot-Hoegaarden.

Outgaarden laten wij eerst aan beurt en in de volgende nummers zullen Hoegaarden-centrum, Overlaar, Hoksem en Meldert volgen.

Onze welgemeende dank aan de auteurs voor het ter beschikking stellen van hun werkstuk!

Twee romantische zichten op Meldert ca. 1900

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

3

Met dank aan de merrie en haar veulen

KLOKKENPATRIMONIUM IN HOEGAARDEN

Jef L. TEUGELS & Werner WOUTERS

Al een aantal jaren proberen wij de aandacht van de overheid en van het publiek te trekken op het ongewoon rijk patrimonium aan luidklokken dat in onze kerktorens hangt. De voortschrijdende ontkerkelijking leidt ertoe dat parochies worden samengevoegd en de betrokken kerken of kapellen gesloten. Veelal is er geen groot probleem om voor het roerend erfgoed een beschermd onderkomen te vinden, bijvoorbeeld langs het *Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur* (CRKC), dat gevestigd is in de gerestaureerde Abdij van Park te Heverlee. Klokken die hoog en ongezien in de torens hangen zijn in principe ook roerend erfgoed maar onroerend door bestemming. Hierdoor vallen ze vaak tussen twee stoelen. Nochtans zijn klokken vaak juweeltjes van vakmanschap. Ze verwijzen in hun opschriften naar personen die hebben meegewerkt aan hun creatie (gieters, pastoors, peters, meters, weldoeners, ...) en leggen daardoor een heemkundige band met de omgeving waarin de kerk gebouwd is. Praktisch geen enkele kerk heeft haar klokkenbestand over de eeuwen ongewijzigd behouden. Plunderingen en oorlogen hebben parochies gedwongen opnieuw te investeren om vernielde of geroofde klokken te vervangen. Zelfs nu worden onze klokken bedreigd door diefstal door gewetenloze koperdieven.

Wat we bij torenbezoeken doen is een aantal fysische en akoestische metingen uitvoeren, fotografische opnamen maken en noteren wat op de klokken is neergeschreven. Van elk bezoek wordt apart een rapport gemaakt waarin we ook proberen aan te vullen wat vroeger aan klokken in de bewuste torens te vinden was. Ook brengen we achtergrondinformatie aan over klokken in het algemeen, over hun gebruik en over de gieters. We verwijzen naar het werk van Luc Rombouts [4] voor een behandeling van alles wat met klokken en beiaarden te maken heeft. In [10] hebben we getracht aan te tonen waarom het aanleggen van een inventaris broodnodig is.

In een reeks bijdragen hopen we een beeld te kunnen geven van het klokkenbestand in de grote omgeving van Hoegaarden. We behandelen achtereenvolgens de klokken in Hoegaarden, Hoksem, Sint-Margriet-Houtem, Meldert en Outgaarden. Waar mogelijk incorporeren we ook de privé-klokken in ons verhaal. Dit inventariswerk past in een breder kader, namelijk om alle klokken uit Oost-Brabant in kaart te brengen. Voor Groot-Leuven werd de aanzet al gegeven in 2008 in [1]. Een analoge publicatie [5] over de klokken van het dekenaat Herent werd in 2018 voorgesteld. Voor de regio rond Tienen hebben we reeds verslag uitgebracht over Glabbeek in [8] en Lubbeek [7] terwijl voor Tienen zelf in [9] een aanvang wordt gemaakt met het rijke patrimonium aldaar. De andere regio's uit Oost-Brabant werden ook systematisch bezocht en de verslagen hierover verschijnen in de tijdschriften van de heemkundige kringen van de behandelde streek. De inschakeling van deze kringen is bijzonder verrijkend omdat op vele klokken namen staan van bewoners uit de omgeving.

Het zou onmogelijk geweest zijn om ons inventariswerk te doen als we niet konden rekenen op de hulp van velen. We hebben kunnen genieten van de persoonlijke bijdragen van een groot aantal geestesgenoten die elk op hun eigen terrein waardevolle informatie aanbrachten die we zo goed mogelijk hebben verwerkt in de tekst. Een speciale dank gaat naar Jacques Sergeys, de laatste zelfstandige klokkengieter in het land, die ons met raad en daad heeft bijgestaan bij het verwerken van de technische gegevens en door het aanbrengen van

informatie uit het familiearchief. Verder hebben we meermaals beroep kunnen doen op leden van de kerkfabrieken die als eersten geplaatst zijn om ons inlichtingen te verschaffen over de gebouwen waarin de klokken hangen en over namen van personen die erop vermeld worden zoals de schenker(s), leden van de clerus, peter en meter, leden van de kerkfabriek, ... Bij elk bezoek aan een locatie in de regio Hoegaarden werden we telkens warm verwelkomd en we danken onze "sintpieters" die over de magische sleutels beschikten om ons de toegang tot de klokkentorens te geven. We zijn hen allen bijzonder dankbaar en we hopen dat ook zij – samen met ons - nu met fierheid kunnen verkondigen wat we verzameld hebben over "hun klokken". Het blijft een deugddoende ervaring om iedereen "daar beneden" mede getuige te maken van dit mooie stuk "on(t)roerend erfgoed" en op die manier een meerwaarde voor het heemkundig geïnteresseerd Hoegaardse achterland te kunnen aandragen.

We zouden de lezers van deze bijdragen bijzonder dankbaar zijn mochten ze bijkomend materiaal aanbrengen dat we kunnen gebruiken om de verslagen te verbeteren. Het ligt in de bedoeling om de uiteindelijke verslagen op te nemen in de databank van *Erfgoedplus* waarmee we intens samenwerken. We hebben bij het samenstellen van deze verslagen kunnen rekenen op de medewerking van de *KU Leuven, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving* (KADOC), van *Campanae Lovanienses* en van het *Centrum voor Religie, Kunst en Cultuur* (CRKC).

Klokkenluider luidt alarmbel

Jef TEUGELS en Werner WOUTERS inventariseren Oost-Brabantse luidklokken

- ▶ Laatste systematische inventarisatie dateert van 1918
- ▶ Herbestemming kerken maakt luidklokken tot bedreigd erfgoed
- ▶ Heemkringen kunnen belangrijke rol spelen in aandacht voor klokken

Filip CEULEMANS

Enkele jaren geleden werkte de Leuvense hoogleraar Jef Teugels in Zuid-Afrika mee aan de inventarisatie van alle luidklokken in de Westkaap. „Dat leidde tot een herwaardering van de Kaapse beiaard, de enige bespeelbare beiaard op het Afrikaanse continent”, zegt Jef Teugels. „Intussen brachten we vijfhonderd klokken samen in een databank. Terug in Vlaanderen was het contrast groot. Enkel voor Groot-Leuven bestaat sinds 2008 een beschrijving van meer dan 350 klokken in die regio. Onze klokken werden onvoldoende gewaardeerd terwijl ze toch deel uitmaken van ons culturele erfgoed. Gewapend met de Zuid-Afrikaanse ervaring besloten we ook de luidklokken van Oost-Brabant in kaart te brengen.”

Die inventarisatie mag gerust pionierswerk worden genoemd. „De laatste systematische inventarisatie van klokken in het aartsbisdom dateert immers al van 1918”, zegt Werner Wouters. „Kardinaal Désiré-Joseph

Jef Teugels (rechts) en Werner Wouters bestuderen een luidklok. © Jef Teugels

Mercier gaf toen pastoors de opdracht op te tekenen welke klokken er in hun kerken hingen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog had de Duitse bezetter alom kerkklokken proberen aan te slaan. Gelukkig bleven de meeste kerken gespaard omdat de oorlog eindigde vóór de bezetter ze massaal kon laten weghalen en naar Duitsland voeren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen de nazi's meer systematisch te werk en werden er massaal klokken geroofd om het koper en de tin te recupereren.”

Voor Jef Teugels en Werner Wouters zijn er meerdere argumenten waarom het belangrijk is de luidklokken naar waarde te schatten en ze te inventariseren. „Luidklokken hebben een historische waarde”, zegt Teugels. „Ze maken deel uit van het gebouw waarin ze hangen en zijn vaak beschermd erfgoed. Wanneer kerken hun liturgische functie verliezen, worden onderhoudscontracten vaak opgezegd en worden klokken veel gevoeliger voor diefstal. In 2014 werd een meer dan twee eeuwen oude

klok van driehonderd kilogram geroofd uit de tuin van de pastorie van Bavegem.”

„De sociale betekenis van luidklokken mag niet worden onderschat”, vervolgt Werner Wouters. „Sinds mensenheugenis spelen ze een belangrijke rol als communicatiemiddel in plaatselijke gemeenschappen. Niet enkel om de tijd aan te geven, maar ook om te melden dat iemand is overleden of dat er wordt gefeest.”

„Aangezien klokken vaak niet zichtbaar zijn omdat ze hoog in een toren hangen, wordt het ar-

tistische aspect vaak onderschat”, weet Teugels. „Nochtans komen we geregeld heuse pareltjes tegen. Er gaat geen dag voorbij zonder dat we worden verrast, met als uitschieter de Sint-Sulpitiuskerk in Overhespen. In die deelgemeente van Linter ontdekten we twee klokken van de hand van klokkengieter Waghevens, een uit 1527 en een uit 1528, terwijl de oudste gedocumenteerde klok van die gieter tot nog da-terde uit 1535. En in een klooster in Herent ontdekten we een klok uit de veertiende eeuw die verborgen hing boven een andere.”

Luidklokken waren geliefde doelwitten voor bezetters op zoek naar koper en tin

Met de bestaande gegevens in de hand trekken Teugels en Wouters naar alle luidklokken van Oost-Brabant. „De bestaande informatie helpt ons op weg, maar blijkt zelden helemaal correct. Ter plaatse voeren we fysieke en akoestische metingen uit. We noteren nauwgezet wat op de klokken staat: de namen van klok, maker en schenker zowel als eventueel bijkomende tekst. Van elk torenbezoek maken we een verslag dat we ter beschikking stellen via Erfgoedplus.be. Ook elke Sint-Pieter – zo noemen we de persoon die de sleutels van de kerktoeren heeft – ontvangt ons verslag”, besluit Wouters.

Meer via 0473 94 39 01 of werner.wouters-delbecque@telenet.be.

DEEL 4: DE KLOKKEN VAN OUTGAARDEN

Dit wordt dan het vierde luik van het klokkenbestand in de omgeving van Hoegaarden. Het eerste luik [2] behandelde de klokken in Hoegaarden, het tweede [3] deze van Hokssem en het derde [4] deze van Meldert.

SINT-NIKLAAS, OUTGAARDEN

Voorgeschiedenis van de klokken

Er is geen oorlogsverslag gevonden. Wel heeft de toren te lijden gehad van de klokkenroof want KIK/IRPA 7906 [5] verwijst naar een klok in Outgaarden. De neogothische versieringen op de klok wijzen sterk in de richting van Severinus Van Aerschodt (1819-1885) die dit soort decoratie systematisch gebruikte. Bovenaan prijkt een band met acht heiligen in een nis waaronder de H. Rochus en St.-Paulus. Eén van de heiligen is groter dan de andere en is herkenbaar als de H. Nikolaas van Myra. Deze staat op een sokkel gedragen door engeltjes. Onder de afbeelding staat SANCTE NICOLAE ORA PRO NOBIS.

Fig.1. De kerk van Outgaarden

Fig.2. KIK/IRPA 7906

Huidige toestand

In de toren van de kerk hangen twee klokken, allebei toegewijd aan O.-L.-Vrouw.

1. O.-L.-VROUW VAN ALTIJDDURENDE BIJSTAND. Bovenaan de schouder prijkt tussen gietringen een brede band met dennenappels. Hieronder volgt een tweede band met druivenranken. Op één zijde staat een grote afbeelding van een Christus aan het kruis. Op de andere zijde staat een lange lijst die verdeeld is over negen lijnen maar al behoorlijk vervaagd is door slijtage.

**BELLO ABLATA RESTITUTA
DONIS PAROCHIANORUM PONDERE 450 LIBRARUM AUCTA
DICATA BEATAE MARIAE VIRGINI DE PERPETUO SUCCURSI
CONSECRAVIT EXC. DOM. VAN CAUWENBERGH EPISCOPUS
CURAVIT REV. DOM. BRABANTS PAROCHUS
SUSCEPERUNT D^{US} IONNES STEENWINCKELS-LEBEGGE, ET
D^A MARIA MAES-SOETEMANS
5 DECEMBRIS 1948
DEO GRATIAS**

Fig.3. De Slégersklok

Fig.4. Een detail van de Slégersklok

Boven de slagring waar de klepel de klok raakt, staat dan nog een sierband met opstaande bladeren waaronder

FONDEUR: G. SLEGERS PETIT-FILS DES CAUSARD TELLIN

Vanaf de 18e eeuw reisde de gietersfamilie Causard rond in West Europa. Charles Causard die met een Slégers gehuwd was, kreeg voldoende opdrachten om zich later te vestigen in het Luxemburgse Tellin. Adrien, een van de zonen van Charles, nam de gieterij over die later in handen kwam van zijn zus Marie-Thérèse die huwde met Georges Slégers (1907-1970). Van dan af werd de volgorde in de namen omgekeerd of werd de verwijzing naar Causard zelfs weggelaten. Enkele jaren na het overlijden van Georges werd de gieterij omgebouwd tot een klokkenmuseum dat in 2013 gesloten werd. Zie verder het boek van P. Slégers [1] over de gieterij.

Fig.5. De Mariaklok in haar geheel

Fig.6. De Maagd op de Mariaklok

2. MARIA. De versieringen op deze tweede Mariaklok beginnen bovenaan met een tekstband tussen paren gietringen. Langs één kant staat er

8

MIJN NAAM IS MARIA

en aan de andere kant

GEGOTEN TE LEUVEN DOOR FR EN J SERGEYS

gevolgd door een sierband met moerbeibladeren. Op een flank staat een mooie afbeelding van O.-L.-Vrouw die het serpent vertrappelt.

Boven de faussure vinden we drie gietringen waarboven de tekst

GIFT VAN DE PAROCHIANEN OUTGAARDEN ANNO 1967

Op de lip komen dan nog eens drie gietringen voor.

Voor meer informatie over de gieters Sergeys verwijzen we naar deel 3 [4] en meer specifiek naar bij het pastorieklokje van Meldert.

Fig.7 & 8. De twee flanken van de sacristieklok

3. SACRISTIEKLOKJE. Naast de deur van de sacristie hangt een heel klein koperen klokje dat op de flank twee engelenfiguren draagt en een reeks oesterschelpen op de lip.

9

Technische gegevens

KERK	KLOK	Gieter	Hoogte	Dia	Lip	Toon	Gewicht	Jaar
OUTGAARDEN	MARIA	G. Slégers	83	108	8	GIS	809	1948
	Klok 2	Fr. Sergeys	62	83	6.3	B		1967
	Sacristieklok		10	11	0.3	D		

Referenties

- [1] SLÉGERS, P., *Il était une fonderie de cloches à Tellin*, Stavelot, 2011
- [2] TEUGELS, J.L. & WOUTERS, W., *Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, Deel 1*, Hoegaarden, (verschijnt binnenkort)
- [3] TEUGELS, J.L. & WOUTERS, W., *Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, Deel 2*, Hoksem, (verschijnt binnenkort)
- [4] TEUGELS, J.L. & WOUTERS, W., *Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, Deel 3*, Meldert, (verschijnt binnenkort)
- [5] http://balat.kikirpa.be/search_photo.php

Bijnamen

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Een voorbeeld (1796) om duidelijk te maken dat bijnamen eertijds gemeengoed waren

Bernard Roelans genaamd '**Retten cadul**' was voor diefstallen en '*brigandages*' voor de vrederechter en gerechtelijke politie van Hoegaarden¹ veroordeeld en moest naar gevangenis te Jodoigne. Hij was al eens veroordeeld tot 50 jaar ballingschap uit het Land van Luik en graafschap Looz in 1788 ... maar blijkbaar was hij vlug terug of nooit vertrokken!

Nu heeft hij bijna drie jaar na het terugtrekken van de Franse troepen van Dumouriez gestolen bij Jean Pierre Kempinaire te Hoegaarden. Het ging om twee kapstokken en vijf pistolen van de Franse Jagers te Paard, die er logeerden. En in de paardenstal van Kempinaire waren er ook nog waardepapieren ontvreemd!

Rond dezelfde tijd heeft '**Retten cadul**' een *koperen marmiet* gestolen bij Antoine Feverst, ook te Hoegaarden, waarvan hij zegde ze gevonden te hebben. En van de vrouw van Jean Smeyers stal hij een paar zilveren oorringen waarvan hij zei ze betaald te hebben.

Uiteindelijk hebben tijdens de nacht van 23 of 24 februari 1796 dieven willen inbreken bij landbouwer Vanhagendoren te Rommersom langs drie ramen. Twee ramen hebben ze ernstig beschadigd. '**Retten cadul**' krijgt uiteindelijk 2 jaar cel.

Wat geschiedenis

Een Romeinse naam bestond uit twee of drie delen. Soms kwam hierbij nog een vierde deel, een *agnomen* die men op basis van persoonlijk eigenschappen of verdiensten tijdens zijn leven kreeg.

Bij de Romeinen was het de gewoonte een geslachtsnaam (**nomen gentile**) te voeren na de voornaam (**praenomen**), later uitgebreid met een eigenlijke familienaam (**cognomen, die een onderdeel is van de traditionele Romeinse naam**).

De Romeinse voornaam (**praenomen**) was weinig fantasierijk. De meeste gezinnen kozen uit zo'n 20 traditionele namen, waaronder *Gnaeus*, *Lucius* en *Marcus*, en getallen als *Quintus* (vijfde) of *Sextus* (zesde)²

Het **agnomen**, de letterlijke vertaling van bijnaam en de vierde naam die iemand kon krijgen, mag niet verward worden met een cognomen. Een cognomen is een bijnaam die gegeven wordt aan een bepaalde tak van een geslacht (*gens*), zoals *Caesar* voor misschien wel de beroemdste tak van de *gens Julia*. Een agnomen kreeg men op basis van persoonlijke verdiensten en niet bij de geboorte zoals een cognomen.

Publius Cornelius Scipio **Africanus**³, behaalde een overwinning in Afrika en dankt daaraan zijn agnomen '*Africanus*'. Quintus Fabius Maximus *Cunctator*, was een dictator die voortdurend twijfelde (*cunctator*=de twijfelaar); *Nepos* (de verkwister); *Pius* (de vrome)

In de christelijke samenleving van de middeleeuwen was de doopnaam de enige die van wezenlijk belang was. Deze voornaam die in het Engels nog steeds '*christian name*' heet, was echter weldra onvoldoende om personen van elkaar te onderscheiden. Daarom raakte meer en

¹ 'Juge' Putzeys was vrederechter en hoofd gerechtelijke politie van Hoegaarden van het kanton Hoegaarden (1795-1800)

² Een uitgebreide lijst van Romeinse voornamen: Appius, Aulus-Decius-Decimus-Drusus-Flavius-Gaius-Gnaius-Kaeso-Lucius-Mamercus-Manius-Marcus-Numerius-Octavius-Primus-Publius-Quintus-Secundus-Septimus-Sergius-Servius-Sextus-Spurius-Tertius-Tiberius-Titus; de voornaam was in de Romeinse tijd relatief onbelangrijk behalve in familiare of vriendschappelijke relaties werd hij zelden gebruikt; ze bestonden trouwens alleen voor mannelijke Romeinen

³ Johan Roelstraete, Handleiding voor Genealogisch onderzoek in Vlaanderen, uitgave van de Vlaamse vereniging voor Familiekunde, 1998, p. 99

meer de verwijzing naar de afstamming in gebruik: aan de doopnaam werd de voornaam van de vader toegevoegd. Die zogenaamde vadersnaam treffen we tegenwoordig nog steeds aan in een zeer groot aantal familienamen: Jan, zoon van Peter, werd Peterssone, later Jan Peeters. Soms waren de voornamen afgekort of zijn ze door ons minder gekend zodat het patronymicum ons nu minder opvalt. Denk maar aan de populaire apostelnaam Jacob, die vaak werd afgekort tot *Coppen*. Dan is het duidelijk dat ook *Coppens* een vadersnaam is. Naarmate de samenleving evolueerde, nam het belang van de vadersnaam meer en meer af en werd in de naam verwezen naar de plaats van afkomst (van Diest, van Leuven, van Keulen, van den Bosch), naar een beroep (De Wever, De Volder, Timmermans, wat zoon van een timmerman betekende), naar lichaamskenmerken (De Groote, De Cleyn, De Langhe) en naar goede of slechte eigenschappen (De Rijke, Quagebuer). De meeste Vlaamse en Brabantse stedelingen hadden rond 1600 al de thans gebruikelijke familienaam.

Een beschrijvende naam werd oorspronkelijk toegevoegd aan de doopnaam, de voornaam of de familienaam. De bijnamen kunnen onderverdeeld worden in drie groepen: de beschrijvende bijnamen, de metaforische en de metonymische bijnamen

Beschrijvend is ‘*de kleine*’

Metaforische namen beschrijven een psychische of fysieke staat van iemand. Die metafoor is vaak afgeleid van een dier. *Krekel*, kan gevoegd worden bij de voornaam van iemand die altijd goed gezind is; een sluw persoon zou de naam *Vos* kunnen krijgen en een *Beer* kan staan voor een sterke man

Metonymische bijnamen zijn afgeleid van soortnamen (*Paard* voor een ruiter), kunnen een lichamelijk kenmerk belichten (*Baard* voor iemand met opvallend gezichtshaar), een lichaamsdeel dat in het oog springt (*De Vuijst*), of kleding (*Schoonrok*).

11

De Romeinen toonden zich in het geven van bijnamen niet altijd even fijngevoelig en men had kennelijk een voorkeur voor wat betreft lichamelijke of geestelijke kenmerken of gebreken. Voorbeelden zijn *Agricola* (boer, landbouwer), *Aehenobarbus* (roodbaard), *Bestia* (beest, dier), *Blaesus* (lispelend, stamelend, *Brutus* (onnozelen, stompzinnig), *Cicero* (grauwe erwten), één van de voorvaders had een erwtenvormige wrat op het gezicht (cicer = erwten); *Nero* (mannelijk), *Tacitus* (zwijgend), ...

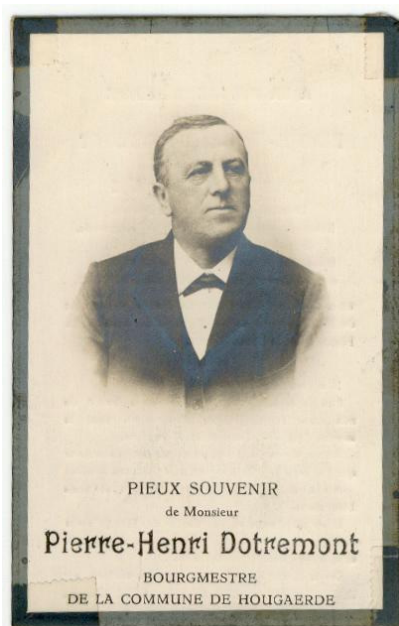
Voorbeeld van een Hoegaardier die voortleeft in den vreemde

Op zondagavond 17 december 1797 rond 10 uur werd op de Grote Plaats te Hoegaarden nog eens de Franse vrijheidsboom omgehakt. Twee personen werden aangehouden, namelijk de 20-jarige Petrus Sweerts uit Rommersom en de 21-jarige François Van Nerum uit Hoegaarden; zij werden 4 dagen later door vrederechter Putzeys tot 9 maanden gevangenisstraf en tot terugbetaling van de aangerichte schade veroordeeld.

In september 1798 keerden **Petrus Sweerts** en François Van Nerum weer, hun straf was uitgezeten. Op dat ogenblik was echter de wet op de conscriptie uitgevaardigd waardoor zij zich voor verplichte krijgsdienst moesten melden. Beiden verlieten het dorp en Sweerts zag men er nooit meer terug. Hij vertrok noordwaarts en vestigde zich uiteindelijk als ‘*kolonist*’ in de *landkreis* Emsland in de Duitse deelstaat Nedersaksen;

Nakomelingen wonen tot de dag van vandaag op de plaats waar Peter als ‘kolonist’ met zijn echtgenote een boerderij kocht in 1813. Het echtpaar had vooral vrouwelijke nakomelingen en de afstammelingen vandaag, de familie Lüken, wordt nog altijd in het Platduits ‘Peiters’ genoemd, benaming die teruggaat op Pieter Sweerts

En drie voorbeelden uit de 20ste eeuw:

Henri Dotremont (1853-1926), was liberaal burgemeester van 1906 tot aan zijn overlijden in 1926. Hij was landbouwer en jeneverstoker én veearts; zijn bijnaam was '*de piqueur*', verwijzend naar zijn beoefening van de veeartsenijkunde; de man was Franstalig en sprak alleen gebrekkig Vlaams in uiterste noodzaak; het was zelfs zo dat de gemeenteraadsverslagen door de secretaris in het Frans werden genotuleerd, waardoor men als uitslag bij een stemming zinswendingen kan lezen als '*..on a voté sept fois ja et deux fois neen*'; en vermits hij als veearts nogal gemakkelijk een spuitje toediende, kreeg hij de bijnaam '*de piqueur*', afgeleid van het Franse woord '*piqûre*'.

De bakkerij en de bakkers Swinnen dragen de bijnaam '*petrol*'. Benny Swinnen is de laatste geweest in de rij en hij stopte in 2016 bij gebrek aan opvolging. Wij laten hemzelf aan het woord in 2011 bij de 90ste verjaardag van de bakkerij:

"In wezen bestaat de bakkerij al wel 120 jaar, want het verhaal start in 1892 met mijn overgrootmoeder Julie Vangramberen, die haar oven openstelde voor de burens, en zo dienst deed als loonbakker. Maar het was mijn grootvader Armand Vanhulst die de bakkerij officieel

startte op het Gemeenteplein. Julie Vangrambesen had haar winkel aan de Tiensestraat, en zij maakte toen al "tattepoeme" de appelflappen met de overschot van het vlaaiendeeg bij de kermis. Het was haar vader die aan de basis lag van de bijnaam van de bakkerij, namelijk "Petrol". Rond 1900 was er een drooglegging en mocht er geen alcohol verkocht worden. De vader van Julie Vangrambesen verkocht in die tijd petroleum in kruikjes. In de cafés gebruikten ze zijn kruikjes om stiekem jenever te schenken. Vader Vangrambesen was dol op jenever en vroeg steeds " *een petrolleke*". De bakkerij wordt bij de oude Hoegaardiers nog altijd aangeduid als bij "*Petrol*".

De heer Matheessens, door velen 'de bawet' genoemd woonde naast Alice van Koubeke Pit

Gouden huwelijksjubileum 1950

Matheessens Jean Charles (Antwerpen 25.02.1877-Hoeg. 1955), natiebaas, x Hoeg. 29.05.1900 Debroeck Marie Rosalie Adrienne (Hoeg. 30.10.1873),

Links zijn broer met nog langere baard

(woonden oud-huis Tuur Van Nerum)

Heil, Driemaal Heil aan bruidegom en bruid (bawet = bavette, slaat op de baard!!)

Een aantal bijnamen samengebracht door heel wat leden van OKRA (eerste reeks A en B), graag aanvullingen en/of verbeteringen melden zou ons veel plezier doen

??? van Pakke van Battels	Familie Smets	Hoksem_
't Wit Péjat	Evrard (het Witte Paard – café)	Tiensestraat
Ailie van Tongkes	Vanherwegen (Tongkes komt van Antoon)	Vroente /Kloosterstr
Albert van Jekke Boi	Albert Rimanque van de 'Pax'	Tiensestraat
Alfonsine Vogels	????	
Alice Pit	Alice van Koubeke Pit	Gemeenteplein
Alice van de Witte	Alice Celis	Hauthem
Anna Poj of Poy	Anna Godefridi, echtgenote Hermans	Hoegaarden
Annie Prot	Annie Vanosmael	Nerm
Baai	Emile Vandermolen, Nelly en Marie Louise Baai zijn de dochters . Men noemde hem Baai omdat hij klein was en een dikke buik had	
Baais	Flawinne – Koekoek-café	St Niklaasstraat
Baare Broebel		Egypte

Baare Gazet	Vandenbroeck, was de vader van dichter FREEK DUMARAIS	Doelstraat
Baaskes	Bourmanne	Tiensestraat
Bai		
Baike Prom		
Bajaar	Tritsmans	K. Astridstraat
Bak	Doyen	Doelstraat
Bakke Preus	Pardon (Preus komt van Pruis)	Stoopkensstraat
Bare Bessem	Bessemans Hubert	Lange gracht
Bare Brem	(bezem van bremtakken - café)	Stoopkensstraat
Bare Broedel	Goffin (<i>had puisten</i>)	Egypte
Bare Keitel	Dotremont	Hauthem
Bare Loër	komt van de naam Laeremans	Tiensestraat
Bare Meennes	Bams	Walenstraat
Bare Munt	Finoulst	Nerm/Aalst
Bare Poy	Hanoul (Bare komt van Albert Hubert)	Walenstraat
Bare Prins	Mannaerts	Tiensestraat
Bare Seulleke	Michel (café in de Doelstraat – cfr Louis Michel)	
Bare Soe	Gilsoul (Soe komt van Soul uit familienaam)	Stoopkensstraat
Bare van de Briel	Rottie (komt van de Bareel)	Hauthem
Barones	Elsen Jeannine Gemeenteplein	
Barra	Bollen	Stoopkensstraat
Basiel Prom		
Batsch	Taverniers (oa voor alle Taverniers))	
Bazin	Finoulst	
Bedai		
Beguttekes	was een Stockmans	Gemeenteplein
Bèrre Steät	Albert Lambrechts	Slachthuisstraat
Bertha Boike	Swellen	
Bertha Bokke	Bertha François	
Bertha Michotte	Steenwinckel Bertha	Outgaarden
Bettel		Hauthem
Bijou	Hardiquet	Nerm/Aalst Klein Overlaar
Bin konijn		Dotremontstraat
Bloeke	Reviers	Hoogstraat
Bloem Bloem	Jose Coenen (bloemist - echtgenote van Arthur Van Nerum)	Doelstraat
Boaskes	Fourie (boaskes komt van baas)	Tiensestraat
Boaskes	Noë	
Boekske	Laeremans	Stoopkensstraat
Boel	Familie Matthijssens	
Boer	1921 werd het Paradijs verkocht aan Mathieu Joseph Vital Goossens, (09-04-1895) bijgenaamd “Boer”, landbouwer (zoon van Joseph Goossens en Anastasie Collaert).	
Boer	Goossens (hij was boer)	Walenstraat
Bomma	André Porton - kocht oud ijzer, voddën en konijnenvellen op	K. Astridlaan
Boske	Pierlet (afkomstig uit Wilsele waar de ouders een herberg hielden. Als de kleine zoon alleen kon lopen en in de herberg kwam, zegden de gasten: zie nu is er een nieuw boske=baas en de naam heeft de jongen gevolgd tot in Hoegaarden, waar hij in 1935 kwam wonen.)	Stoopkensstraat
Braai	Stockmans	Paenhuisbeekstraat
Breu	Troost (komt van broeder)	Pastorijstraat

Breuw	Vangrambezen	Altenaken
Broeder	Taverniers (broeder = geestelijke, pater hier)	H. Dotremontstr
Bru	Rottie	Stoopkensstraat
Bruut	Rome Preuskes	
Buikske	Hobin - Koekoek café	St Niklaasstraat

(wordt vervolgd)

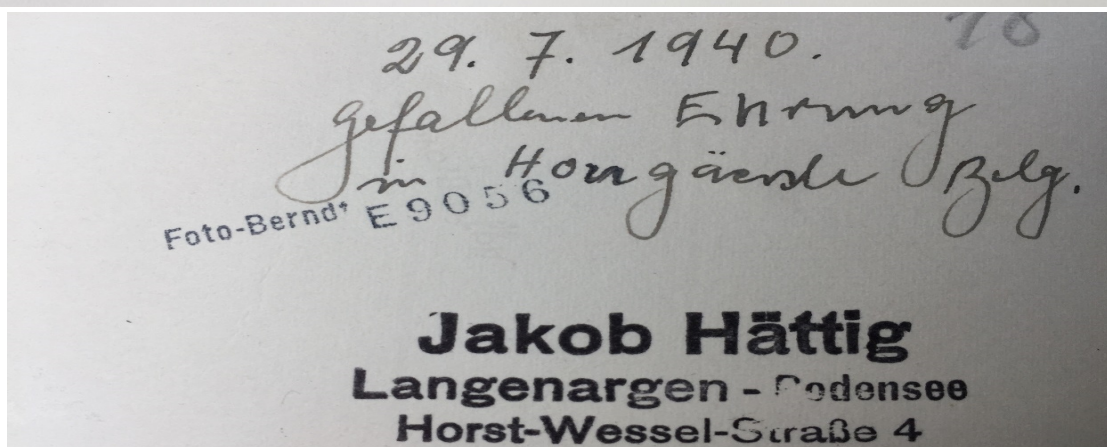
29 juli 1940 op de begraafplaats van Hoegaarden

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

met welgemeende dank aan Eddy Stas voor de foto's

15

Ceremonie voor Duitse gesneuvelden op de begraafplaats

Elf Duitse militairen sneuvelden of overleden aan hun verwondingen te Hoegaarden en omgeving op 13/14 mei 1940 bij de Geteslag. Zij behoorden allemaal tot de Heeresgruppe B – 6.Armee-7.Inf.Regt en zijn allen herbegraven op de Duitse militaire begraafplaats te Lommel

16

Gesneuvelden en aan verwondingen bezweken Belgische militairen te Hoegaarden en omgeving

1-Mdl (Wachtmeester)	Bedoret Jacques (Namen °1919) +Hoegaarden 13-05-1940
2-Sdt Mil	Colot Jules (°Namen 1919) +Hoegaarden 13-05-1940 (of Oostende 15-05)
3-Sdt Mil	Monthuir Roger(°Sanzeilles 1919) +Hoegaarden 13-05-1940
4-Olt	Flahaux Guy(Andenne 25-05-1913) gewond Hoegaarden 13-05-2040

1= 2 Div.Cav-Brig Verv Cav – 2 Regt Jagers te Paard – I Gr – 3 Esc
 2= 2 Div.Cav-Brig Verv Cav – 2 Regt Jagers te Paard – II Gr – 5 Esc
 3= 2 Div.Cav-Brig Verv Cav – 2 Regt Jagers te Paard – II Gr – 5 Esc
 4= 2 Div.Cav-Brig Verv Cav – 2 Regt Jagers te Paard – II Gr – 4 Esc (onduidelijk bezweken of gevangen)

In september 1939 wordt het 2de Jagers te Paard gemobiliseerd onder bevel van **kolonel Libbrecht**.

Bij het begin van de Duitse inval op 10 mei 1940 bezet het regiment een bruggenhoofd op de Ourthe en biedt het op 13 en 14 mei hardnekkig weerstand achter de Gete.

Van 25 mei tot aan het einde van de vijandelijkheden (28 mei 1940) stopt het elke vijandelijke aanval op de Leie en voert het op 27 mei een laatste tegenaanval uit te Frezenberg

Van het 2de regiment Jagers te Paard werden gewond te Hoegaarden:

- Soldaat Nivarlet, gewond op zijn kanon 4.7 op 13 mei
- Opperwachtmeester Remy
- Kapt/Commandant Arnould Van de Walle, zwaar gewond op 13 mei, werd per ambulance afgevoerd naar militair hospitaal, krijgsgevangen genomen en later onthoofd in Duitsland

meerdere Belgische militairen van dit 2de regiment werden na de slag opgevangen door inwoners van Hoegaarden, kregen burgerkledij en konden naar huis vertrekken; zij ontsnapten aan de krijgsgevangenschap

17

*Acht Baare Vriend Gustaaf
Het kermis vieren gaat uitstekend goed,
het hougaards bier loopt er in gelijk in eene
ton, en het weder is tot hiertoe uitstekend.
Ik hoop dat gij reeds hersteld zijt
Uwe vriend*

de gedenkplaat aan de kleine molen

Er verdwijnen elke dag 12 voetbalvelden aan open ruimte in Vlaanderen. Gemiddeld nemen we een derde van alle ruimte in voor wonen, werk, ontspanning en transport. Daarmee zijn we wereldwijd de koploper. Hoe hard draagt Hoegaarden aan die verneveling bij?

RUIMTEBESLAG 19%**OPEN RUIMTE 81****VERHARDING 9% (ONDERDEEL RUIMTEBESLAG)**

In Hoegaarden neemt de mens 19 procent van de ruimte in. In vergelijkbare gemeenten is dat 38 procent. In die 19 procent ruimtebeslag zit ook 9 procent effectieve verharding (gebouwen, (spoor)wegen, parkeerterreinen ...). De rest zijn tuinen en parken, braakliggende gronden, voetbalterreinen

Onze claim op de open ruimte is bijzonder groot. Toch blijven de betonmolens draaien. **In deze gemeente verdwijnen jaarlijks 5 voetbalvelden aan open ruimte**, en dat al tien jaar lang. Dat is minder dan in gelijkaardige gemeenten.

Nieuwbouw

Het voorbije decennium reikte het gemeentebestuur van Hoegaarden **jaarlijks gemiddeld 17 bouwvergunningen** uit voor nieuwbouwprojecten.

In 76 procent van de gevallen was dat voor de bouw van nieuwe eengezinswoningen.

Flatgebouwen vertegenwoordigden 10 procent van de bouwvergunningen – de resterende 14 procent ging naar niet-residentiële nieuwbouw.

In vergelijkbare gemeenten werden in dezelfde periode meer bouwvergunningen uitgereikt dan in Hoegaarden.

79 hectare kan hier nog worden volgebouwd. **Bouwen in afgelegen verkavelingen of linten is niet meer aangewezen.** Wie zich daar settelt, woont te ver van openbaar vervoer of van een kern waar basisvoorzieningen zijn zoals een bakker, dokter, basisschool, kruidenier of supermarkt. De klimaatuitdaging maakt een mobiliteitsshift onvermijdelijk. Wie te ver woont van openbaar vervoer of voorzieningen, dreigt zich vast te zetten.

18

Compacter leven

Om de schaarse open ruimte te vrijwaren en te verhinderen dat Vlaanderen helemaal dichtslibt, moeten we compacter gaan leven. **De Hoegaardiërs zijn nog niet op de goede weg.** Ze hebben de voorbije tien jaar evenveel ruimte ingenomen voor wonen, werk en ontspanning. Op een bebouwde hectare wonen in deze Vlaams-Brabantse gemeente nu 22 personen. In andere vergelijkbare gemeenten zijn dat er gemiddeld 23.

In Vlaanderen wonen gemiddeld 25 personen per hectare. In 1985 waren dat er nog 36. Over heel Vlaanderen bekeken wordt onze ruimtelijke voetafdruk dus groter. Limburg is de minst verharde provincie, maar de inwoners nemen er per persoon wel het meeste ruimte in. In Antwerpen is het net omgekeerd: hoogste verharding, lagere voetafdruk. De West-Vlamingen nemen eveneens meer ruimte in dan gemiddeld, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen zitten iets onder het gemiddelde.

De regering-Jambon stapt af van de betonstop, maar wil gemeenten wel stimuleren meer open ruimte te creëren. De komende jaren krijgt Hoegaarden daarvoor een duwtje in de rug van 263.156 euro. Het gemeentebestuur mag zelf beslissen hoe het dat geld besteedt. Dat is zo afgesproken in het nieuwe Vlaamse regeerakkoord.

De Standaard 26.10.2019

Daar gaat ons brouwverleden aan ‘de beek’ (Stoopkensstraat alias Beekstraat)!

Na de brouwerij Tomsin op de Vroente die plaats moest ruimen ca. 1980

vooraanzicht van de oude brouwerij en het woonhuis met inrijpoort

De brouwerij bestond op het gelijkvloers uit een brouwerszaal, 2 plaatsen, een doorgang met een toegang naar de binnenkoer en het hoofdgebouw; op de verdieping een zolder op de ganse oppervlakte van de brouwerij

Na de brouwerij Nijs/Wezenhuis die werd afgebroken in 2012, drie jaar na de inwandeling van het ‘Historisch Brouwleerpad Hoegaarden’

Nu ook de brouwerij Coenegras-Brasseur-Ladeuze neergelegd op 6 oktober 2019

1955

2009

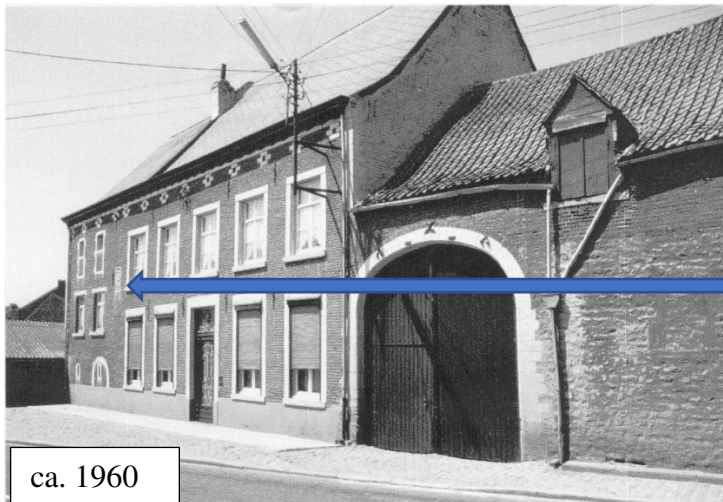

5 oktober 2019

6 oktober 2019

Wat staat er ons te wachten in verband met 'De Engel'?

ca. 1960

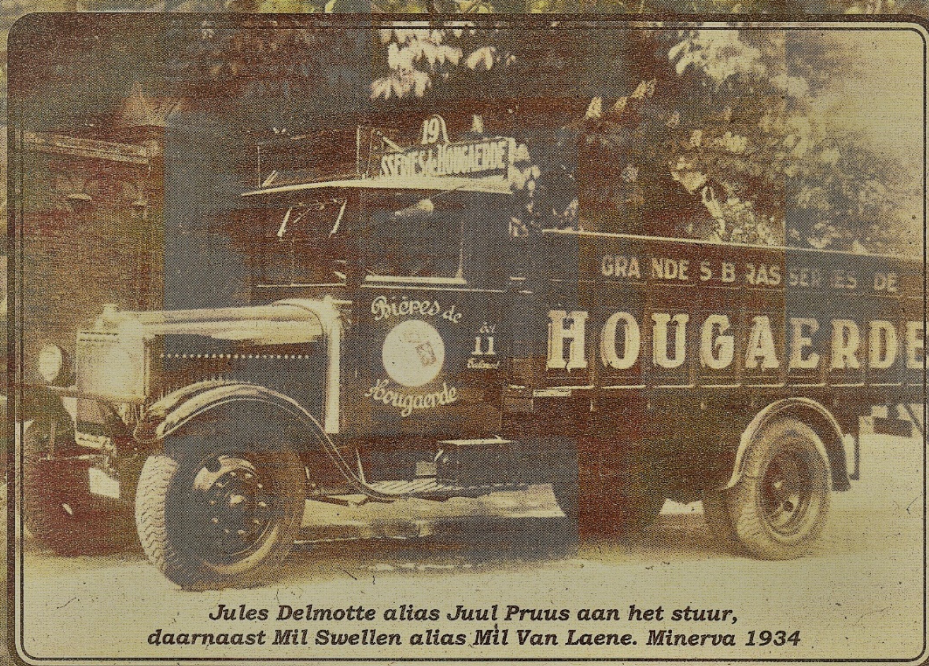
Brouwerij Arnold Cipers

Dit blijft er nog over van al die brouwerijen, gehecht aan grote boerderijen, en meestendeels, tot einde 18de eeuw, gelegen langs de 'Beek' (voor het brouwwater) en vanaf de 19de eeuw op dezelfde locatie voor datzelfde water aangevuld met het nat van het grote aantal bronnen.

Zie nr. 11 in 'Historisch Brouwleerpad' (2009)

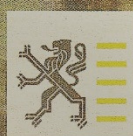
uitgegeven door de gemeente Hoegaarden in 2009

Historisch Brouwleerpad Hoegaarden

Jules Delmotte alias Juul Pruus aan het stuur,
daarnaast Mil Swellen alias Mil Van Laene. Minerva 1934

*"Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland"*

**Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland ?????
(een uitgave van de Cultuurdienst Hoegaarden, 2009 !!!!!)**

Retouradres
Billen Raymond
Kalverstraat 24
3320 HOEGAARDEN

Driemaandelijks tijdschrift P802006
Afgiftekantoor 9550 HERZELE
december, januari, februari 2019/2020

Inhoud Familieschoon 60ste jaargangnr. 70(NR) 4/2019

Art. 315 De Regentiedag van 12 oktober 2019

Art. 316 Rosalie Van Nerum-Emanuel vierde op 1 november haar 102e verjaardag

Art. 317 Geschiedenis van de Edele Confrérie der V Notabele Geslachten van Hoegaarden (1741-1908/1971-...) (3de vervolg)

Art. 318 Hoe behoort professor-emeritus Jacques Autenne tot de Confrérie ?

Art. 319 Statuten van de Confrérie der vijf geslachten van Hoegaarden

Art. 320 Poorter in Amsterdam: een Hoegaardse 'ceurslijfmaker' 29.03.1729)

(Lidmaatschap Familieschoon 15 euro/jaar (BE63 3300 5449 0008) Bic: BBRUBEbb)

24

Inhoud Alpaidis 55ste jaargang nr.217 4/2019

-Twee romantische zichten op Meldert ca. 1900

-Klokkenpatrimonium in Hoegaarden (Jef L. TEUGELS & Werner WOUTERS)

De klokken van Outgaarden

-Bijnamen (1ste deel)

-29 juli 1940 op de begraafplaats van Hoegaarden

-ONS MILIEU Hoe hard draaien de betonmolens in Hoegaarden?

-Daar gaat ons brouwerijverleden aan 'de beek' (Stoepkensstraat alias Beekstraat)!

Het lidgeld bedraagt 15 euro/jaargang

Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in ons tijdschrift

Wie 5 euro betaalt wordt lid van de heemkring zonder tijdschrift

Ons rekeningnummer : BE23 3630 8110 6891

BIC begunstigde: BBRUBEbb

Bezoek ons ook op facebook

Inlichtingen: Diane Nitelet, nitelet.di@telenet.be 0496/203 997

e-mail: raymondbillen52@gmail.com 016/767 186

e-mail: dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring: Hoegaards Erfgoed vzw

Georges Stienlet (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Diane Nitelet, Wasily Pedjko, Bouthé Irène, Maurice Dodion, Noël Verlaers en Raymond Billen